

Izhaja:

10., 20. in 30. dan vsakega meseca.

Dopisi naj se izvolijo frankovati.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 10 kr. od garmond-vrste za vsakokrat.

MIR.

Vsakemu svoje! — Slovenci! Ne udajmo se!

Velja:

za celo leto za bolj premožne 2 goldinarja; za manj premožne rodoljube pa 1 gl. 50 kr.

Denar naj se pošilja pod napisom:

Upravništvu „Mira“ v Celovcu.

Leto XII.

V Celovcu, 28. svečana 1893.

Štev. 6.

Še nekaj o zadnjem jezikovnem odloku deželnega odbora.

Kakor smo že sporočili, je naš deželni odbor z odlokom z dné 1. svečana 1893 proglasil nemščino kot svoj uradni jezik, brez ozira na člen 19. drž. osn. postav, in ne da bi se mogel sklicati na kako v veljavi stoječo postav v tej zadevi. Sklicuje se pač na razsodbo državnega sodišča v pravdi občine Bistrice z deželnim odborom. To je bilo namreč tako: Občina Bistrica pri Pliberku je deželnemu odboru nekaj pisala o cestnih zadevah, to pa v slovenskem jeziku. Deželni odbor pa dopisa ni hotel rešiti, ker je bil slovensko pisan, in je tirjal od občine nemško vlogo. Na to se je občina pritožila na državno sodišče. Tam je zastopnik deželnega odbora trdil, da je deželni odbor samoupravna oblast in da take niso podvržene členu 19. drž. osn. postav, ktere vežejo le državne urade. Zastopnik občine je pa ugovarjal, da so bili deželni zbori in deželni odbori še le vsled ustave v življenje poklicani, da so torej ustavne naprave, ktere se morajo klanjati ustavi in njenim določbam, med ktere spada tudi čl. 19. Državno sodišče je razsodilo, da so občine v cestnih rečeh podložne deželnemu odboru in se imajo posluževati njegovega uradnega jezika. Državno sodišče pa se ni nadrobneje spustilo v rešitev vprašanja, kteri je uradni jezik koroškega deželnega odbora; z nobeno besedo ni utemeljevali skušalo trditve deželnega odbora, da bi tisti res imel pravico, izvoliti si uradni jezik po svoji volji. Mi toraj ne razumemo, zakaj se deželni odbor na to razsodbo sklicuje. Mi damo državnemu sodišču veljati, da morajo občine deželnemu odboru dopisovati v njegovem uradnem jeziku; mi pa pristavimo, da uradni jezik koroškega deželnega odbora ne more biti samo nemški, ampak mora tudi slovenski biti. Kakor je dežela nemško-slovenska, tako mora biti tudi nje uradni jezik nemško-slovenski. To nam reče že zdrava pamet, potrjuje pa tudi člen 19. državnih osnovnih postav.

Zdaj moramo pa še to povedati, da je isto državno sodišče v podobnem slučaju čisto drugače razsodilo. Dné 3. mal. srp. 1888 je namreč razsodilo, da je isterski deželni odbor prelomil člen 19. drž. osn. postav, ker je na hrvaški dopis občine

Vrbenik odgovoril v laškem jeziku, in da je dolžen, hrvaške vloge reševati v hrvaškem jeziku. Tako je razsodilo, čeravno je isterski deželni odbor zatrjeval, da je laščina njegov uradni jezik in da nema uradnikov, ki bi zuali na hrvaške dopise po hrvaško odgovarjati. V tem slučaju tedaj državno sodišče isterskemu deželnemu odboru ni hotelo priznati pravice, da bi si tisti smel svojevoljno izbrati svoj uradni jezik, ampak je spoznalo, da je člen 19. veljaven tudi za isterski deželni odbor. Ker ni mogoče misliti, da bi državno sodišče leta 1892. to zavrglo in kot krivično spoznalo, kar je leta 1888. odobrilo kot prav, dobro in postavno, zato nam ostaja le ta misel, da koroški deželni odbor ni prav razumel razsodbe državnega sodišča o pritožbi Bistriske občine. To nikoli ne more biti, kar koroški deželni odbor hoče. Koroški Slovenci tudi plačujemo deželne doklade, iz kterih se plačajo deželni uradniki; ti uradniki so tedaj naši služabniki, ne pa naši gospodje; mi pa imamo pravico tirjati, da morajo naši deželni uradniki za svojo službo sposobni biti, to je, vsaj nekaj jih mora biti takih, da znajo tudi po slovensko govoriti in pisati, da se zamorejo pomeniti z nami Slovenci. Postave govorijo, da imamo Slovenci in Nemci ravno tiste pravice; koroški deželni odbor pa temu nasprotuje in pravi, da slovenskih dopisov ne bo sprejemal; kdor nemško ne zna, s tistim on ne govori, naj plača davka in doklad, kolikor hoče. To je lepa pravica in lepa ravnopravnost!

Slovenci, ne podajmo se taki krivici! Imamo jasno postav, tirjajmo torej na ves glas, da mora naš koroški deželni odbor na podlagi ustavnega zakona poznati in spoštovati tudi našo slovensko besedo!

Govor poslanca dr. Gregorea o koroškem peš-polku št. 7

(v 188. seji državnega zbora dné 23. pros. 1893.)

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Konec.)

Obrnem se zdaj k drugemu delu stavljenih vprašanj, namreč: Kako so to naredili, da so odstotke slovenskih vojakov pri 7. polku v 10. letih od 42 na 10 ponižali? Odgovor: Prvič so slovenske vojake v šolah za možtvo z najostrejšimi, dosti-

krat celó z nedopustljivimi pripomočki priganjali k učenju nemščine. Drugič so jezikovni zapisnik v temeljni knjigi 7. polka samovlastno in svojevoljno prenavrejali in pačili, tako da se zdaj jezikovni zapisnik nikakor ne ujema več z nabiralnimi pólami. Tretjič so tiste slovenske vojake, ki so nekoliko nemščine znali ali se je pri vojakah za silo nekoliko naučili, precej zbrisali v zapisniku za slovenske vojake in jih upisali med nemške vojake. Na tak način so število slovenskih vojakov umetno skrčili, število nemških pa umetno povišali, in to v nasprotju z odlokom vojnega ministerstva z dné 15. sušca 1873, kjer se izrečno pové, da iz tega, če nekteri slovenski vojaki tudi nemško znajo, še ne sledi, da se mora slovenščina kot polkovni jezik odpraviti, ali pa da se smejo slovenski vojaki nemškim prišteti.

S kratka, posluževali so se vseh štirih manjših računskih načinov; pri Slovencih so odštevali, pri Nemcih prištevali, pri Slovencih so delili, pri Nemcih množili, dokler niso dobili, kar so želeli, namreč da je pri koroškem polku samo 10 odstotkov Slovencev. Precej se je na vojno ministerstvo odposlala vloga, podprta z nezanesljivimi, deloma popačenimi podatki, in tako se je doséglo, da se je odpravil slovenski polkovni jezik. Vojno ministerstvo je pa še več storilo in je proglasilo 7. polk kot nemško vojno četo.

Gospodje! o teh dogodkih pri vojaških oblastnijah bi lahko trpko govoril, ko bi poslušal svoj razžaljeni národni čut; toda jaz bom rajši naštel nektere dokaze za svoje trditve. Najprej se mi je spomniti nekega čudnega jezikovnega ukaza, ki ga je izdal polkovnik Kaiffel dné 18. vinotoka 1872. Tisti se glasi: „Gospodje kompanijski poveljniki naj strogo na to delajo, da se vsi nenemški novinci kakor hitro mogoče naučijo toliko nemščine, kar je v službi potrebujejo. Zato se mora tirjati, da bo novinec v vseh službenih zadevah, v vodu, pri kompaniji, pri raportu itd. po nemško govoril. Skušnja učí, da pri tem ni velikih težav, ker slovenski novinci večinoma že z doma nekoliko nemščine razumejo in se iz začetka le nemško govoriti bojijo. Pozneje pa se pokaže njih znanje nemščine. Tako se je na primer pri 1. kompaniji število slovenskih novincev skrčilo od 12 na 6, pri 3. kompaniji od 9 na 4, pri 5. kompaniji od 9 na 3. Skrčilo pa se je tudi pri drugih kompanijah. Le

Delovanje Beljaške podružnice sv. Cirila in Metoda.

(Poročilo tajnikovo pri občnem zboru na Brnci dné 8. pros. 1893.)

(Konec.)

Prav sijajna je bila v tem oziru beseda, ktero je naša podružnica napravila na praznik sv. Petra in Pavla v Dolinčicah. A naša podružnica skrbi tudi za to, da se našim kmetom podaje pri shodih tudi pouk o gospodarstvenih, poljedeljskih, živinorejskih, sadjarskih in drugih za kmeta in obrtnika potrebnih rečeh. Prav izvrstno nas je v Dolinčicah poučeval gospod nadučitelj Žirovnik o sadjarstvu. Bog je pa dal Slovincem tudi veselo srce. Kedar se storil svoje dolžnosti in zahvalil Boga za prejete dobrote, rad se Slovenec tudi pošteno razveseljuje. In glejte, naša podružnica je skrbela, da se podaje na shodih udom in prijateljem našega društva tudi pošteno veselje. Zato je načelníštvo vedno skrbelo, da so prišli tudi pevci, da so se igrale igre in se govorili šaljivi govori. Posebno imeniten je bil v tem oziru tudi shod v Dolinčicah. Tega shoda se je namreč udeležilo slavno pevsko društvo „Lira“ iz Kamnika, ki je navduševalo mnogoštevilne poslušalce s krasnim petjem milih slovenskih pesnij. Priprosti kmetje, ena priprosta gospodinja in eno kmetsko deklé pa so izvrstno predstavljali igro „Svoji k svojim“. Nadalje je naša podružnica kakor v prejšnjih tudi v zadnjem letu skrbela, da se širi omika med Slovenci naše okolice. Zato si je naročila več lepih knjig

in jih izposojevala med ude svoje. Tudi slovenske mladine ni pozabila naša podružnica. Prosila je slavno vodstvo v Ljubljani in to je poslalo okoli 400 knjig, ki so se razdelile med mladino po farah: Podkloštrom, v Št. Lenartu, na Brnci, v Štebnji, v Ločah, na Pečnici in na Zili. Med knjigami je bilo 110 katekizmov, 75 malih in 18 velikih zgodob sv. pisma, 10 evangelijev, 95 molitvenikov in okoli 100 drugih knjig. Tako je bilo delovanje naše podružnice v preteklem letu, in lahko trdimo, da je podružnica „za Beljak in okolico“ pomagala po svojih skromnih močeh, dosežati prekrasni namen glavne družbe sv. Cirila in Metoda, vsestranski podpirati in pospeševati slovensko šolstvo na katoliško-národni podlagi.

Načelníštvo je imelo v teku leta 3 odborove seje, pri kterih se je posvetovalo o podružničnih potrebah. Udov je imela podružnica v preteklem letu nekaj manj od lanskega, to pa zaradi tega, ker iz raznih vzrokov ni bilo mogoče prirediti namenjenega shoda v Štebnji, kjer bi bili doplačali svoje doneske lanski udje iz Štebenjske in Brnske fare. Udov je bilo: 29 letnikov, 164 podpornikov, 18 ustanovnikov in 2 ustanovnici iz prejšnjih let. Vseh udov štejeimo torej pri sklepu leta 203. Obžalovati je, da se v teku zadnjega leta ni oglasil noben nov ustanovnik, nobena nova ustanovnica. Umrli pa nam je ustanovnik g. Fr. Piháč, trgovec v Beljaku, ki je takoj v začetku pristopil k našemu društvu in mu ostal do svoje smrti zvest in blag pospeševatelj. Ohranimo ga v blagem spominu, kakor ostane njegovo ime zapisano med ustanovniki naše podružnice. Bodi mu zemlja lahka! Naj počiva v miru!

Koncem tega poročila bodi izražena prisrčna zahvala vsem onim rodoljubnim Slovincem in Slovenkam, ki so na ta ali oni način podpirali načelníštvo, da je moglo spolnjevatí dolžnosti svoje v prid podružnici in v prid mili nam slovenski domovini. Posebno se še zahvaljuje načelníštvo vsem gospodom, ki so iz daleč in blizu prihajali na naše shode in tam poučevali ude in prijatelje naše podružnice, ali jih razveseljevali s prelepim petjem, imenujem naj zlasti slavno pevsko društvo „Lira“ in gosp. nadučitelja Žirovnika; zahvaljuje se vsem onim, ki so blage volje igrali pri shodu v Dolinčicah. Posebna hvala mora se izreči blagorodnemu gosp. dr. Dečku, ki je tako vrlo in vspešno in to brez vsega plačila iz gole domovinske ljubezni zastopal našo podružnico pri različnih oblastih in nam pripomogel do omenjene sijajne zmage, vsled ktere bomo menda zanaprej mir imeli pri napravljanju naših shodov in zborov. Hvala in slava blag. g. dr. Dečku! Največjo zahvalo pa dolžujemo materi svoji, glavni družbi sv. Cirila in Metoda, oziroma njenemu slavnemu vodstvu, ki je vse različne naše prošnje vsikdar blage volje uslišalo, in z velikimi žrtvami in denarnimi pomočki pošiljalo na naše shode izvrstne govornike in izborne pevce, pošiljalo nam knjige in sploh na vsak način podpiralo nas v težavnem boju, ki ga bijemo za obstanek svoj. Slava in najprisrčnejša hvala slavnemu vodstvu! Bog naj blagoslovi našo prekornostno družbo; sveta brata, Ciril in Metod pa, ki sta prinesla nam Slovincem luč prave vere in knjigo slovensko, naj prosita Boga, da te dve svetinji ohranijo Slovenci vse svoje žive dni!

pri 8. kompaniji se je število slovenskih novincev od 5 na 8 pomnožilo, ker prvo poročilo ni bilo resnično. Zato ni potrebno, da bi se slovenski novinci pri vežbanju v posebne oddelke zbirali, ampak naj se pustijo v vodih. V Inomestu dné 18. v. notoka 1872. Kaiffel, polkovnik.“

Ta strogi jezikovni ukaz se pač močno razlikuje od popustljivosti istega polkovnika naproti svojim častnikom, kar se tiče priučjenja slovenščine. In ta ukaz naproti slovenskim novincem se je tudi strogo izvrševal. Slovenski in deloma tudi laški vojaki so morali veliko prestajati. Naš poročevalec nam v tej zadevi piše (bere): „Slovenske in laške vojake psujejo s priimki kakor: windischer Trottel (slovenski trap), osel, laška sodrga, schlechtes Kanonenfutter (slaba hrana za topove), in dela se z njimi, kakor bi bili pravi izvržek naproti nemškemu vojakom. Zgodilo se je, da se je pri nekaterih oddelkih slovenskim vojakom pod kaznijo prepovedalo, po slovensko govoriti med seboj, in res so se kaznovali s hišnim zaporom. Še takrat, kedar se je rezervistom povelje dajalo, bilo je strogo prepovedano, ziniti kako laško ali slovensko („windisch“) besedo, češ, 7. polk mora nemšk ostati, ukljub ministerstvu. Ko je bil enkrat neki slovenski vojak zavolj tega, ker je slovensko govoril, od svojega vodnika klofutan, in se je to naznanilo kompanijskemu poveljstvu, dobil je vojak po vrhu še več dnij zopora.“

Gledé predelovanja, oziroma pačenja jezikovnega zapisnika v temeljni knjigi 7. polka nam piše naš poročevalec (bere): „Kakih pomočkov se poslužujejo, da bi zmanjšali število slovenskih vojakov, to je res že grozno. Jezikovne zapisnike so tako dolgo prenařali, dokler niso slovenskih vojakov spremenili v nemške. S tem so hoteli dokazati, da je slovenščina pri 7. polku nepotrebna. O tem se vojaška oblast lahko prepriča, ako zasliši nekatere računске podčastnike, od katerih smo to večkrat slišali. Ministerstvu predložene vloge o jezikovnih razmerah se davno ne vjemajo z nabiralnimi polami, ki so se izdelale pri županstvih in preko okrajnih glavarstev predložile nabiralnim komisijam. Dokazano je, da je pri vsaki kompaniji blizo 40 odstotkov Slovencev. Ako pa pogledamo nabiralne pôle, ki jih izdelujejo nalašč za to dresirani podčastniki na podlagi občinskih imenikov za novačenje, bomo brž videli, kako hitro znajo zmanjšati število slovensko govorečih vojakov.“

Zdaj bom pristavil še nekatere opazke o tretjem delu mojega vprašanja, namreč: zakaj so pa slovenski polkovni jezik tako neprestano preganjali, dokler ga niso odpravili? Znaló bi se pri tem pokazati na težave, ki jih mora vsak premagati, prej ko se nauči tujega jezika, tudi bi se znaló reči, da se častniki slovenščine neradi učijo, in da se jim to pretežavno zdi. Nekaj resnice zna na tem že biti, pa jaz mislim, da pravi uzrok nam je povedal feldzeugmeister John v svoji vlogi do ministerstva, kjer je odkritosrčno povedal, da se mora nemštvo dvigati in razširjati. Tukaj je pravi uzrok. Nam Slovencev je predobro znano, kaj te besede pomenijo. To je glas tiste narodne prenapetosti, ki povsodi skuša nemštvo vzdigovati in razširjati na škodo slovenščine. To je tisto zoperno ponemčevanje, ki posebno na Koroškem vse za svoj namen zlorablja: šole, urade, javno življenje, cerkev in vojaščino, da bi se Slovenci ponemčili in s tem iz sveta spravili. Tako je padel tudi slovenski polkovni jezik kot žrtva tega silnega ponemčevanja.

Gospóda moja! V zadnjem času se je mnogo govorilo o dobrotah, s katerimi bojda vlada nas Slovence vedno obsipa. To so same basni in pretiravanja. Mi ne prejemamo dobrot in jih ne tirjamo, mi tirjamo le svoje narodne pravice (tako je! na desni), ki nam grejo pred Bogom in pred ljudmi, po državnih osnovnih postavah. O dobrotah tedaj ni govora, pač pa o krivicah, ki smo jih Slovenci prestali skozi celo vrsto let, čeravno to vlado podpiramo že več ko 12 let. Med vsemi krivicami, to moram reči, pa nas nobena ni toliko zbolela, kakor ta, da se je slovenski polkovni jezik pri 7. pešpolku tako neopravičeno odstranil. To je zêlo, zabodeno v naše narodno srce, ki srca sicer ne bo umorilo, pa ga bo sklelo, dokler se zopet ne izdere.

Slovenski deček na Koroškem mora osem let zahajati v ljudsko šolo, ki nasprotuje pameti in zdravim načelom izreje. Tega ne zadosti, trudijo se zdaj okrajni glavarji še za to, da bi napravili triletne nedeljske šole — ne vem, s kako pravico in po kateri postavi — da bi take, ki so šolo dovršili, še nadalje ponemčevali. Potem pride mladenič k vojakom, in tukaj mora spet v šolo, in vnovič ga trpinčijo z nemško slovnico. In kaj je nasledek? Popolno ponemčenje; ako se je slovenski vojak potrudil, da se je brž nemško naučil, kaznujejo ga za to na njegovi narodnosti s tem, da se izbriše iz vrste Slovencev in prišteje k Nemcem. Ali ni to ponemčevanje avstrijskih narodov s pomočjo vojaščine? To pa vendar ni naloga in namen naše vojne, za katero morajo vendar vsi narodi dajati denar in novince. Namen in naloga

vojne ni ponemčevanje, ampak izrejati mora dobre vojake, da bodo stražili in branili našo domovino.

Slovenski poslanci priznajo potrebo nemškega poveljnega jezika, v tem se ne bojim ugovora; pa mi hočemo, da se ne nemškutari preveč, da bo nemščine le toliko, kar je je neobhodno potrebno; saj je tudi pri drugih narodnostih tako. (Tako je! na desni.)

Vojno ministerstvo je razglasilo 7. peš-polak kot čisto nemško vojno četo. Rekel sem že, da se to ne vjema z resničnimi razmerami, in bom dostavil še en dokaz. Kmetški stan na Koroškem, tako slovenski, kakor nemški, je začel pešati, zato je začelo primanjkovati za vojaštvo sposobnih novincev. Koroška nema več dovolj novincev, da bi dopolnjevala svoj polk, zato mora novince jemati iz drugih dežel. Ker je pa vojni minister rekel, da je koroški polk čisto nemšk, bi človek mislil, da bodo tudi novince, kar jih doma primanjkuje, dobivali iz sosednih nemških dežel. To se pa ne godi. Ne izposojujejo si manjkajočih vojakov iz nemške Štajerske, Solnograda ali gorenje Avstrije, ravno narobe: dobivajo jih iz slovenske Krajine, iz Primorja in Istre, kjer nemščina še deželni jezik ni. Lani na primer je moral 17. peš-polak (kranjski) svoje moštvo, ki je služilo že tretje leto, oddati 7. polku. (Čujte! čujte! na desni.) Nadalje je dobil 7. polk lani 230 novincev iz Tržaškega okraja. (Čujte! na desni.) Med temi 230 novinci je nekaj Lahov, največ pa Slovencev in Hrvatov. Kako more pri takih razmerah vojno ministerstvo še trditi, da je 7. polk nemška vojna četa, to mi je nerazumljivo; želim pa, da naj tako resna oblastnija, kakor je ali bi vsaj morala biti vojaška uprava, bolj spoštovala resnico.

Prej da sklenem, moram še nekaj reči. Da je vojna uprava razglasila 7. polk za čisto nemško četo, s tem je našo narodno čast globoko žalila. Vojna uprava nam s tem jemlje naš delež časti in slave, katero so si s svojo krvjo kupili najboljši sinovi našega rodú na bojiščih. Tukaj imam načrt bitke pri Kustoci dné 24. rožnika 1866. Tukaj se vidi, kako so prvi trije bataljoni 7. polka — in ravno pri teh je največ Slovencev, kakor je priznalo vojno ministerstvo samo — na ta dan ob petih popoldne z naskokom vzeli najmočnejše postojanke sovražnikove na Monte della Torre pri Santa Croce, in to z nepopisljivo hrabrostjo. In kako se vojna uprava zahvaljuje tem junakom in njih naslednikom? (Čujte! na desni.) Na krivičen in sramoten način jim jemlje njih narodnost! (Res je! na desni.)

Gospodje! slovenski poslanci so glasovali za vse vojaške potrebščine. Radovoljni so položili dušne in telesne moči, kri in življenje svojih slovenskih rojakov pred vojaško upravo na razpolaganje; nikdar pa jej niso in ne bodo žrtvovali slovenske narodnosti svojih vojakov, tisto hočemo braniti tudi pri vojaščini. Mi ne stavimo nobenega predloga in nobene resolucije, pa mi se sklicujemo na vojaško poštenost gospodov pri vojni upravi. (Dobro na desni.) Naj stvar še enkrat preiščejo, posebno naj sedanji jezikovni zapisnik primerjajo z nabiralnimi pólami, potem pa naj se ravna po svojih lastnih načelih, izraženih v odloku z dné 15. sušca 1873, potem bodo spoznali, da se jim ni resnica sporočila, potem bodo svojo krivico popravili in v smislu odloka z dné 28. vel. srpana in 30. kimovca 1872 zopet uvedli slovenski polkovni jezik pri 7. polku. (Dobro! na desni.) Sklenem z živo željo: Naj bi vendar vlada te staroslavne in mnogokusene države v mirnih časih ne vojskovala se zoper svoje najboljše narode! (Dobro! dobro! na desni.) Naj bi bilo Rusinom in Poljakom, Čehom in Slovakom, Srbom in Hrvatom, in posebno še Slovencev tudi pri vojakih dovoljeno ostati to, kar so: avstrijski in cesarju zvesti Slovenci (dobro! na desni); naj bo našim slovenskim vojakom dovoljeno, da ostanejo svoji slovenski narodnosti tako zvesti, kakor so svitlemu cesarju vedno zvesti bili, so in bodo. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Govor poslanca Robiča o šolah na Koroškem

v 196. seji državnega zbora dné 7. svečana 1893.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Gosp. poslanec za Mariborsko okolico je najprej prav dobro govoril za versko šolo ter se potegnil za slovensko šolo v Gorici. Potem pa je o koroških šolah govoril dobesedno tako-le:

„Gospodje! govoriti mi je še o jezikovni uredbi v šolah slovenskih krajev na Koroškem. To je namreč uredba, ki ne sme dalje tako ostati. O tej imenitni zadevi bom govoril čisto stvarno in mirno. Kdor ima zdravo pamet, mora priznati, da ljudska šola ni mogoča brez ljudskega jezika (živo odobravanje); taka šola ni ljudska šola, ampak jezikovna učilnica. Ljudska šola, v kateri se otroci ne poučujejo na podlagi matrne besede, naspro-

tuje vsem preskušanim pedagogičkim načelom, zatorej ni nobenega boljšega pedagoga (izgojevatelja), ki bi take šole zagovarjal ali priporočal. (Prav res! na desni.) Ljudska šola je le nadaljevanje družinskega življenja in družinske izreje. Zato pa ljudska šola ne bo kos svojemu namenu, ako se ne poslužuje tistega jezika, v katerem otroci pouk dobivajo v domači hiši. Kdor tedaj hoče skrbeti za omiko kakega naroda, mora mu pustiti njegov jezik v ljudski šoli. (Prav dobro! na desni.) Pouk v materni besedi je pa tudi imeniten zavolj izgoje (izreje), in šola ne bo mogla dobro izrejati, ako šolski načrt ne predpisuje rednega pouka v maternem jeziku. Zato bomo svoje pravilne in pametne tirjatve vedno ponavljali, dokler se ne uslišijo.

Po zadnji ljudski štetvi ima Koroška blizo 360.000 prebivalcev, med njimi 254.000 Nemcev in 106.000 Slovencev. Po statistični knjigi za leto 1890. je na Koroškem 356 ljudskih šol. Recimo, da so številke ljudske štetve resnične, — vemo pa, pod kakim pritiskom se ta štetev vrši, kar pa ne spada v moj današnji govor — mislil bi človek, da mora na Koroškem kakih 100 slovenskih ljudskih šol biti. Statistična knjiga pozna pa eno samo slovensko ljudsko šolo. (Čujte, čujte! in klici: enakovrnost! državne osnovne postav!) Pristavim pa, da se je po dolgoletnem boju Slovencev posrečilo, pridobiti si še eno drugo slovensko šolo. Statistična knjiga govori nadalje o 90 tako imenovanih dvojezičnih šolah. Toda gospodje, teh dvojezičnih šol že davno več ni. V novejšem času delajo zlasti v Celovski okolici sistematično (po načrtu) na to, da spreminjajo dvojezične šole v čisto nemške. Pri tem delu se posebno odlikuje neki c. kr. svetovalec deželne sodnije. Naše ljudstvo se boji takih visokih gospodov, kakor so okrajni glavarji, deželne sodnije svetovalci in graščaki. Zato pa prizadevanje teh gospodov v Celovski okolici ni ostalo brez uspeha. Na dvojezičnih šolah se je vsaj krščanski nauk razlagal v materni besedi. Na ukaz njegove svetlosti gospoda naučnega ministra se je šolski načrt za ljudske šole na Koroškem tako predelal, da se je slovenščina sprejela med učne predmete. Ta naredba ima za koroške Slovence vsaj to dobro, da se je slovenščina sploh sprejela med učne predmete, in nam dokazuje, da ima gospod minister res voljo, koroško šolstvo zboljšati. Da bi se pa otroci vsled tega predelanega učnega načrta res kaj naučili, tega pa ni pričakovati, ker se učenju slovenščine delajo največe ovire, kakor smo že povedali v interpelaciji poslancev Šukljeja, Kluna in dr. Ferjančiča, in ker se slovenščina, kjer se sploh poučuje, tako poučuje, da ni pričakovati uspeha. Učni načrt za učenje slovenščine pa ni stopil v vseh dvojezičnih šolah v veljavo, ampak samo v tridesetih, na drugih se v slovenščini uči samo krščanski nauk. (Čujte! na desni.) Pouk o slovenščini tudi zato ne more imeti uspeha, ker je na dvojezičnih šolah 46 učiteljev, ki slovenščine niti ne znajo. (Čujte! čujte! na desni.) So pa tudi trdo nemške šole v slovenskih krajih in sicer jih je 28. Na teh ne dobijo slovenski otroci v svoji materni besedi nobenega pouka. (Posl. Šuklje: neverjetno, pa vendar resnično!) Vprašajmo zdaj, zakaj da tam, kjer je slovenščina kot učni predmet upeljana, tako malo otrok obiskuje ta pouk? Udeležuje se ga namreč samo 1800 otrok. Odgovor je lahek. Zavolj slovenskih ur se je razširil učni čas, tako da morajo otroci navadno popoldne eno uro dalje v šoli ostati, ko so že trudni in si želijo domov. Ti otroci tedaj zavidajo svoje srečnejše tovarše, katerim ni treba ostajati pri slovenskem pouku. K temu še pride, da se morajo otroci v treh urah na teden ravno toliko slovenščine naučiti, za kar se porabi na Štajerskem in Kranjskem po 12 ur na teden. (Posl. Šuklje: to je nemogoče!) Nemščine pa morajo v viših razredih tudi toliko znati, kakor nemški otroci v nemških šolah. Slovenski otroci bi morali ne navadno dobre glave imeti, da bi se vsega tega naučili. Slednjič se mora še omeniti, da nekateri učitelji med slovenščino nalašč hrvaške besede mešajo, da zamorejo potem ljudi strašiti, da pismena slovenščina za navadno ljudstvo ni razumljiva. Ko bi pa govorili pravo, čisto slovenščino, tisto bodo gotovo razumeli otroci in odrasčeni.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi prijateljev.

Iz Celovca. (Slovenščina in naše pošte.) Neki rodoljub iz Kranjskega nas graja, da imamo pri naslovih pošte po nemško zapisane. Pa kaj hočemo? Še ložej bodo naročniki to nezgodo prestajali, kakor če bi lista pravočasno ne dobivali. V Celovcu so poštni uradniki sami Nemci. Umevno je, da ne vejo, kako se razne pošte po slovensko imenujejo; ako bi tedaj mi pošto po slovensko zapisali, ne vedeli bi poštarji lista kam poslati. Take knjige pa tudi nemajo, v kateri bi bile pošte našteté po nemško in zraven po slovensko, in potem narobe slovensko-nemško. To je glavna napaka,

da take knjige ni, iz ktere bi tudi nemški uradnik za vsako pošto lahko zvedel, kako se imenuje po slovensko in po nemško. Slovenski poslanci naj zahtevajo od gosp. kupčijskega ministra, da tako knjigo izdā s slovensko-nemškim in nemško-slovenskim abecednim imenikom vseh poštних, železniških in telegrafskih postaj v slovenskih deželah, in naj se te knjige brezplačno razdelijo vsem poštним uradnikom in služabnikom v teh krajih. Potem še le bomo zamogli zahtevati, da poštarji slovenska imena naših pošt poznajo. Dokler tega ni, je prazno delo, z glavo butati ob zid in poštarje po nepotrebnem dražiti.

Iz Hodiš. (Šolski prep. ir.) Zavolj učnega jezika v šoli je povsodi na slovenskem Koroškem dovolj prepira, in tako tudi pri nas v Hodiški občini; rado se primeri, da se taki največ ustijo, ki se na to najmenj zastopijo. To pride pa od tod, ker so naši ljudje premalo možki, in jih vse mrgoli takih, ki ne vejo, kako bi se bolj priliznili mestnim gospodom. Nemškim gospodom se nikoli ne mudi, učiti se slovenske besede, ne pri vojaki, ne v kancelijah, samo v prodajalnicah še lomijo slovenščino, kajti če že na Slovence ničesar dobrega ne vidijo, njegov denar jim je vendar ljub in drag. Nasprotno pa so nekteri Slovenci tako zatelebani v nemščino, da vidijo v njej vso srečo tega sveta. Po vrhu pa še vse mrgoli takih gospodov in gospodičev, ki našemu kmetu nikoli ne morejo dovolj dopovedati, kako malo vredna je slovenščina in kako imenitna ter potrebna je nemščina. Z vsakovrstnimi praznimi pregovori zmešajo našim kmetom glave tako, da nazadnje res že ne vejo, pri čem da so.

Moja misel je pa ta, če je slovenska beseda za cerkev kaj dobra, da se Božja beseda po slovensko oznanjuje, bo dobra tudi za šolo. Kteri jezik je v cerkvi, naj bo tudi v šoli. Kakor bi naši ljudje ne zastopili duhovnika, če bi jim naredili nemško pridigo, tako tudi naši otroci ne zastopijo učitelja, kedar jim po nemško kaj pravi. Dajte vendar otroku, ki je osem let v šolo hodil, kake nemške bukve v roke, naj jih bere in naj pové, kaj je bral! Odgovoril vam bo, da ne zastopi! Če se pa v osmih letih ni naučil nemško, drugzega pa tudi nič, čemu so nam pa potem te drage šole? Ali bi ne bilo bolj pametno, da bi se otroci po slovensko poučevali, da bi jim vsaj kaj v glavi ostalo? Toda mi nikakor ne tirjamo, da bi se čisto nič nemškega ne učili; ampak mi mislimo, ko bi se otroci prva tri leta samo slovensko poučevali, da bi znali po slovensko brati in pisati, da bi se navadili besedo od besede ločiti in bolj jasno misliti, in ko bi se še le potem z nemščino začelo, in ko bi se od četrtega leta naprej v obeh jezikih poučevalo, da bi se po tem ravnilu ne samo v materni besedi dobro izučili, ampak da bi se tudi nemščine več naučili, kakor zdaj. Ni tedaj res, da mi Slovenci ne privoščimo otrokom nemške besede, narobe, mi želimo, da bi se v šoli v resnici kaj naučili, zraven pa tudi nemščine. Nekteri mislijo, da to ni mogoče, da bi se otroci potem kaj nemškega naučili, kedar bo šola na pol slovenska, ko se vendar še zdaj nič ne naučijo, ko je šola skoraj čisto nemška. To je pa zmota. Ako boš otroku koj iz začetka nemščino v glavo vbijal brez pomoči slovenske besede, si ne bo nič zapomnil. Ako mu pa naprej poveš: „to je miza“, potem pa „das ist ein Tisch“, potem si bo kmalu zapomnil, da se „miza“ po nemško „Tisch“ reče. To se pravi, nemško učiti na podlagi maternega jezika. Ko bi se nemščina tako učila, potem bi se otroci v krajšem času več nemščine naučili, in bi jim še nekaj ur ostalo, v kterih bi se dobro izučili tudi v svoji materni slovenski besedi. Vsi narodi imajo šole v materni besedi, in tudi za koroške Slovence so take šole potrebne. Naši otroci se morajo v šoli naučiti: 1. po slovensko prav govoriti, 2. po slovensko brati, 3. po slovensko pisati, 4. po slovensko rajtati, 5. po slovensko krščanskih resnic, 6. po slovensko vseh drugih rečij, ki se v malih šolah učijo, kar se jim pové za srce in za pamet. Prav govoriti se moramo koroški Slovenci še le v šoli naučiti, kajti naša koroška slovenščina je močno popačena in z nemškimi besedami pomešana. Če hočemo zastopiti tisto čisto slovenščino, kakor se piše in kakor se govori po Štajerskem in Kranjskem, moramo se tega v šoli naučiti. Tudi Nemci govorijo v vsaki deželi drugače in bi se še med seboj ne zastopili, ko bi ne hodili v šolo, kjer se naučijo pismene nemščine, ktera je za vse Nemce enaka. V šoli se moramo nadalje naučiti po slovensko brati. Nemščine se otroci v malih šolah ne naučijo toliko, da bi mogli s pridom prebirati nemške knjige in časnike. Ako tedaj kmetski človek noče svoje žive dni nevedno tele ostati, mora prebirati slovenske bukve in časnike, kterih imamo na izbiro. Ako se zapiše v Mohorjevo družbo, bo dobil berila zadosti za dušno vedrilo in za posvetno potrebo. Ako prebira „Mir“ in druge časnike, bo zvedel, kako se suče politika, za kaj se ljudje po svetu poganjajo,

kako napredujejo in kako se stranke vojskujejo. Vedel bo, za kaj se gre pri volitvah, vedel bo, kako se mu je obnašati, kedar se nabirajo podpisi za to ali drugo reč. Slovenci imamo že dosti bukev za različne vednosti: imamo knjige, kako se zdravijo ljudje in živina; kakšne so na svetu dežele in kaj rodijo; kako in kaj se je že na svetu zgodilo od Adama in Eve do naših dnij; imamo popisano življenje svetnikov in veliko, veliko drugih pobožnih in spodbudnih bukev; imamo bukve in časopise, ki kmeta učijo umno kmetovati, kako mu je ravnati z živino, z gnojem, s travniki, njivami, semeni, sadnim drevjem itd. Ako bo kmetski sin prebiral take bukve in časnike, namesto da bi se potikal po kegljiščih in žganjarjih, potem bo postal moder gospodar ter se bo veliko naučil, kar mu bo v življenju prav prišlo. Toda kako bo prebiral slovenske bukve in časnike, ako se pa v šoli ni naučil po slovensko brati? Iz tega je pač jasno, kako potrebno je, da se otroci v šoli tudi po slovensko brati naučijo, in kako nespametni so tisti ljudje, ki hočejo čisto nemške šole in otroku ne privoščijo, da bi se tega naučil, kar mu bo v življenju najbolj potrebno, namreč po slovensko brati. — Dobro pa je tudi, ako človek po slovensko pisati zna. Večkrat pride prilžnost, da je treba pri kupčiji ali kakemu zlahtniku ali znancu kaj imenitnega pisati. Pa kako bo pisal, ko nemško zadosti ne zna, po slovensko pisati se pa ni naučil! Ljudje si pomagajo s tem, da pišejo slovenske besede z nemškimi črkami. To je potem pisava, da se Bog usmili in od dobrih starišev mora biti, kdor hoče to pisavo razvozljati, prav brati in zastopiti. — V vsakdanjem življenju je potrebno, da človek kako reč hitro zrajtati zna. Mislim pa, da bi se otroci po slovensko prej rajtati naučili, kakor po nemško. — In če otroci slovensko brati ne znajo, jih je tudi težavno poučevati v krščanskem nauku, ker slovenskega katekizma brati ne znajo, nemškega pa ne zastopijo. Če bi pa slovensko brati znali, bi se doma iz katekizma to na pamet naučili, kar jim g. katehet naložijo. — Učijo pa se v šolah, posebno tam, kjer je več razredov, še drugih rečij: o živalih, rastlinah in rudah, o tujih deželah, o prirodi in njenih zakonih, o prigodbah starih in novih časov itd. Ako se vse to otrokom po slovensko razlaga, bodo si vendar še nekaj zapomnili, in to jim ne bo v škodo; ako jim pa učitelj vse to po nemško pravi, da ga nič ne zastopijo, potem je to ravno tako, kakor bi veter mimo mojih ušes tulil, pa ne vem, od kod pride in kam gre. Kdor se tedaj še ni popolnoma s pametjo skregal, mora spoznati, da se bodo otroci le v taki šoli kaj naučili, v kteri se poučujejo v materni besedi, ktero zastopijo. Ne zaničujmo svojih poštenih starišev, dedov in pradedov, ki so bili Slovenci in so tudi brez nemščine dobro in pošteno gospodarili. Kdor pa svoj materni jezik zaničuje, on zaničuje tudi svojo mater.

Prijatelj slovenščine.

Iz Ziljske Bistrice. V Beljaški „Deutsche Allg. Zeitung“ št. 9. se nekdo jezi nad našim g. župnikom. No, kaj pa je? Gospod župnik so nedavno pri pridigi tudi omenili, da se ne spodobi, o sabotnih večerih napravljati plese in veselice, ktere trajajo do nedelje zjutraj, da sicer veselice, ktero namerava požarna bramba, nočejo kratiti, toda primerno bi bilo, ako bi jo napravili kaki drugi dan. Ali ni prav tako? V celem govoru nismo slišali nepravilne ali krive besede, kako pa more dopisnik trditi, da so se g. župnik nam tako zamerili? Gosp. župnik so le svojo dolžnost storili in mi smo njim hvaležni, ako si prizadevajo, grešne razvade in očitno pohujšanje odpraviti. Mi smo slišali le splošno pohvalo o tej pridigi, ako peščica liberalcev nasprotuje, se na nje ne more ozir jemat. Liberalci so bili razburjeni, ker ravno oni so omenjeno veselico snovali, in v Beljaški „Deutsche Allg. Zeitung“ nekdo bljuva žolč in ogenj, v dokaz, kako dobro so g. župnik zadeli. Veseli nas, da je požarna bramba ples in veselico na drugi dan odložila. Tako je prav!

Iz Sveč. (Zopet nekaj o našem učitelju.) Kakor sem že ob svojem času poročal, dobili smo v naši občini liberalno in nemškutarsko vlado. Mislili smo, da nas bode komandiral Bištriški fužinski vodja, gosp. Tobeitz, kteri si je z mirom pri občinskih volitvah tako prizadeval, da bi njegova stranka zmagala, a motili smo se. Vso vlado prepustil je našemu nemškutarskemu učitelju Feiniku. Čudno se nam zdi, da g. Tobeitz ne vlada sam; menda ne zaupa svojim močém. Naš učitelj pa komandirati zna, naj reče kdo kar hoče. S tistimi, kteri se mu dajo ugnati v kozji rog in kteri se pred vsakim liberalcem hlače tresejo, tako postopa, da že sami liberalci niso z njim zadovoljni. Kako bi tudi bili! Nič drugzega ne zna, kakor zavolj najmanjše malenkosti denarno globo naložiti. Prav tako, le tako naprej, naši omahljivci bodo vsaj spoznali in do dobrega se prepričali, kakšni so ti liberalci in nemškutarji, posebno kako ljubijo in osrečujejo ljudstvo. Pri prihodnjih

volitvah pa bodo gotovo z nami potegnili. Dokler je bil še stari župan, pravičen in pošten slovenski korenjak, niti ene denarne kazni ni bilo. Ali sedaj se vsi pritožujejo. Ne bodemo tu razsojevali, kako in v kolikor je bila ta ali ona denarna kazen, od g. učitelja naložena, opravičena, samo to dovoljujemo si priporočati, da bi g. učitelj, če tudi tega že davno ni storil, vsaj enkrat na tanko premišljeval, ali tudi on sam povsem postavno ravná, ali tudi on kazni ne zasluži? Upamo, da bode imel gradiva za premišljevanje dovolj. Kedar pa bode s premišljevanjem pri kraju, naj se spomni starega slovenskega pregovora: Kdor drugemu jamo koplje, sam v njo pade. Ali kaj pravim „slovenskega pregovora“, saj pri našem učitelju Slovenci in slovenščina nimajo nobene veljave. No, naj si misli, da tako pravijo tudi v blaženem nemškem „rajhu“. Da, predragi čitatelji, naš učitelj je velik, velik Nemec ne le pred Bogom, ampak tudi pred ljudmi, četudi se je porodil samo v Svečah in ne neke v Berolinskem predmestju. Čujte, ljudje v širnem svetu in občudujte njegovo nemškutarsko mišljenje in prepričanje. Nedavno je eden našinec, mož slovenskega srca in slovenske korenine, zapisal v službovnicu (Dienstbuch), kar je bilo potrebno, vse v slovenskem jeziku, in to je nemškutarsko srce našega učitelja tako razgrela, da je tresčil od same jeze ono knjižico ob zid. Ne vemo, ali bi ga pomilovali ali se mu smejali. Vprašamo samo gosp. učitelja, od ktere dobe je še le postal Nemec? Kje pa se je porodil in kje je prve svoje hlače trgal? Sicer s tem spoštovanje naš učitelj ne pridobi; kajti vsak mora zaničevati tistega, kteri svoj materinski jezik zataji, tisti jezik, s kterim je prvič svojo prelubeznjavo mamo in dobrega ateja klical. Rajni škof Slomšek so v enem svojem govoru pravili: „Slovenci, ki svoj jezik malopridno zatajijo in hočejo Nemci biti, so podobni neumnemu kmetu, ki svojo kmetiško sukno sleče in gosposko nositi začne, da potem ni gospod ne kmet. Rojen Slovenec, ki svoj narod zataji, je podoben pogreti jedi, ki nobenemu zdrava ni; tak človek svojega rodu zlahtne lastnosti pozabi in se nemških slabosti privadi in je kakor preoblečen vran, od vseh zaničevan.“ Svečan.

Iz Bistrice v Rožni dolini. (Materinski jezik.) Te dni sem bral v nekem časniku, kar pravi Nemec dr. H. Gräfe o materinskem jeziku v šoli. Njegove besede so jako zanimive in zato jih tu podajem; glasijo se tako-le: „Za vsak narod je njegov materinski jezik največja dragocenost. V materinskem jeziku se razodeva narodna svojstvenost. Če gre za to, da bi nekteri narod bil oropan svoje narodnosti, je treba samo vzeti mu njegov materinski jezik in vsiliti mu tuji jezik. To so dobro vedeli razni zmagovalni narode od Rimljanov do Rusov. S tujimi glasovi, besedami in posebnostmi v jeziku prihaja počasi tudi tuji način mišljenja in prepričanja. Zategadelj je važno, da bi vsaka šola in posebno ljudska šola skrbela za to, da bi si mladina svoj materinski jezik v resnici priljubila, ga dobro razumela in pravilno v njem govorila.“ (Dr. H. Gräfe, Deutsche Volksschule, II. str. 117.) — Kaj pa bi menda rekel ta-le Nemec, protestant, o „šulferajnskih“ šolah, v ktere vabijo slovenske otroke, da bi pozabili svoj materinski jezik in svojo narodnost? Kaj pa bi rekel o naših nemškutarskih šolah za koroške Slovence? Naj bi rekel, kar bi hotel, in naj bi je tudi hvalil, z navedenimi besedami jih je dobro in resnično označil in — obsodil. Svečan.

Iz Sel. (Raznoterosti.) Nobenega poročila ne najdemo v cenjenem „Miru“ iz Sel, dasiravno je v teh hribovitih krajih precejšno število „Mir“-ovih naročnikov. Iz lastnega občevanja mi je znano, da je veliko rojakov kmetskega stanú, ki mislijo, da se nahajajo Sele tam, kjer je svet „zaplankan“ in nimajo pojma, kje Sele ležé. Evo, čitaj torej dragi bralec! Sele se razprostirajo na južni strani Borovelj, dve uri hodá od Borovelj mejijo na Kranjsko. Sele so toraj na skrajni meji Koroške in sicer je to precej razprostrta starodavna fara, pet ur hoda po nje daljavi. Obkoljena je ta fara od mogočnih gor in sicer na jugu od navpičnih sten kamenite Košute, ki s svojimi nebotičnimi stenami zabranjuje, da ne slišimo, kako se naši sosednji kranjski bratje med seboj prepirajo na škodo vseh Slovencev, na vzhodu nepremično opaža vrle Seljane orjaški Obir, ki s svojo sivo glavo kaže, da naj tudi mi revni zemljani svoja srca proti nebeskim višavam vedno povzdigujejo. Na severu se vspenja navpik v zračne višave najbližnja gora Setiče. V sredi teh mogočnih čuvajev se razprostira prijazna dolina, ktero diči bela farna cerkev, posvečena sv. Urhu. Posveten vrišč in hrup je tukajšnjim prebivalcem po zimi do cela neznan; tembolj se pa oživi ta kraj s pomladanskim časom, ki privabi v obilnem številu iz vseh vetrov popotnike, da se poživijo v svežem zdravem gorskem podnebnju. Tukaj prebiva nepokvarjen katoliški in slovenski rod, ki nima takih podlih in nemožatih poturic v svoji sredini, kakor se to često nahaja

pri poljancih, kateri omamljeni od nevernega duhá se sramujejo biti Slovenci in postanojo raje ostudne „švigešvage“. Tudi Selani poznajo denar in si ga znajo priskrbeti z velikim trudom, a tako zaslepljeni niso, da bi zavoljo par glažev smrdljivega žganja zatajili svoje prepričanje in stojé, kakor skalnate gore neomahljivo za prekrasno geslo: „Vse za vero, dom, cesarja.“ Z velikim zanimanjem se prebira cenjeni „Mir“, a temu se možati Selani ne morejo dovolj začuditi, kako se morajo po dolinah in nižavah rojeni Slovenci še le dramiti iz trdega spanja, da jih bližnji sovražnik ne prelevi v nesramne izdajice. Poglejte ljubi Slovenci, kako smo tukaj edini! Sam hudir nas ne premore, ker stojimo vsi za enega in eden za vse. Mi ne potrebujemo še le navduševanja, da ne bi postali odpadniki, kakor velik del dremajočih in bojzljivih Slovencev, marveč mi ostanemo vsikdar pri tem, da branimo, kar je našega in to je naša sv. vera in ljubi naš materni jezik. A vedi svet, da tudi mi delamo za občni blagor. Tukajšnji vrli občinski odbor je sklenil soglasno, da se mora dosedanja jako težavna in nevarna cesta, ki vodi iz Vajdiških fužin, nadomestiti z boljšo in bolj pripravno cesto, koja bo zgrajena s pomočjo deželnih prispevkov in tukajšnjih davkoplačevalcev v nižavi, kjer ni takih nevarnih prepadov in strmin. Tako cesto si pa tudi zaslužijo tukajšnji davkoplačevalci, kajti večinoma se preživijo z zaslužkom, ki ga skupijo za vožnjo drv in oglja v bližnje fužine na Vajdišah. Potem ne bode trebalo več iz Vajdiš v Sele hodečemu potniku počivati 482 barti, kakor se je to nekemu tukajšnjemu prebivalcu zgodilo. Takrat se boš tudi ti, čislani bralec, lahko pripeljal do Sel, in boš se tukaj lahko počivil in okrepčal, in se izognil sitnim muham, ki te večkrat pikajo in zbadajo po mestih in nižavah. Ker se je ta za cele Sele prevažni predlog sklenil, za to gre modrima možema, osobito g. županu Andreju Lužniku in prvemu svetovalcu g. Janezu Trklju hvala in slava! To je sklep modrih mož, ktere bodo še potomci slavili. Tako naprej, ne strašite se trnja in kopinja, s katerim je preprežena tako važna namera! — Nekaj nenavadnega se je tukaj pripetilo od nekega postopača, ki se štuli k beračem. Beraču vsak kristjan rad milodare po svojih močéh deli, ali od žganja pijane razsajalce pa naj bi vsaka poštena hiša odpodila, in ne podpirala. Tako oblastno se je nek postopač obnašal, ko je dobil samo eden krajcar pri neki hiši in je zahteval na surov način štiri krajcarje. Ker se njegovi nesramni terjatvi ni zadostilo, psoval in zmerjal je darovalko s priimki, ki niso nikakor častni in prikupljivi, zaradi česar je navstal opravičen vihar. Podpirajte potrebne siromake, šnopsarjem pa pokažite duri!

Iz Dobrle vesi. (Veselica) podružnice sv. Cirila in Metoda za Pribloves in okolice se je prav dobro obnesla. Ljudij je prišlo kakih 300. Govorili so č. g. Bayer in jako lepo povedali, kakošne bi morale biti šole, namreč slovenske in katoliške. Srčna hvala gospodu govorniku. Vse hvale vredni so tudi igralci in pevec iz Škocjana, ki so z igro „Sv. trije kralji“ občinstvo kar očarali. Naj bi kmalu spet nastopili! Veseli nas, da je prišel kot vladni komisar gosp. okr. glavar Kolenec sam. Mi Slovenci pri svojih zborih zmirom radi vidimo vladne komisarje, vsaj ne morejo zborovanja motiti nepoklicani, pa tudi liberalni časniki se potem ne morejo toliko o nas lagati, ker nam je g. komisar za pričo, da nič kazni vrednega ne delamo in ne govorimo.

Iz Velikovoške okolice. (Kmet in graščak. — Nov davek.) Kmet in graščak živita sicer oba od zemlje, vendar je med njima velik razloček, pa ne samo v tem, da ima graščak navadno več zemlje. Davke nosimo oboji, pa en davek imamo mi kmetje več, namreč da moramo prenašati berače in popotnike. Po graščinah take ljudi vse zapodijo, mi revni kmetje jim moramo pa jesti dati in jih prenočiti. — Pa še v eni reči smo nevoljni na graščake, to je, ker travnike v gozde spreminjajo. Mi bi radi več živine redili in bi radi graščinske travnike v najem jemali, kakor prejšnje čase. Zdaj so pa začeli po travnikih mlade smerke nasajati in spreminjati jih v hoste. To graščini gotovo ne bo dalo toliko dobička, kakor če bi travnike v najem dajala. Sploh pa je žalostno, kako grofi in baroni kmetijstvu nasproti delajo. Oni kupujejo kmetska posestva in jih spreminjajo v gozde. Od česa bo ljudstvo živelo, če bodo povsodi le smerke rastle? Ali so jim srne ljubši, kakor ljudje? — Pri Tavžiču na živinskem trgu v Velikovu je zboroval nedavno „Handelsgewerbeverein“, in so bojda to modro uganili, da naj bi se tudi kmečkimi prekupcem davek naložil. Ali družega vas nič ne boli? Morda bi radi, da bi tisti, ki vsak mesec enkrat kaj kupi, za tistega davke plačal, ki baranta vsaki dan?

Iz Ljubljane. (Slovenski romarski posebni vlak v Rim) gre povodom 50 letnega jubileja škofovstva sv. Očeta papeža Leona XIII. dne 10. aprila t. l. Da se mu tudi verni Slovenci,

kakor drugi národi, poklonijo in svojo udanost izrazijo, priredi gosp. Josip Paulin (mednárodna potovalna pisarna) v Ljubljani, v zedinjenju s katoliško družbo, posebni brzovlak tje, kateri se zgoraj omenjeni dan ob 10. uri dopoldne iz Maribora, ob 2. uri popoldne iz Ljubljane, in ob 7. uri zvečer iz Gorice izpusti, ter v torek 11. aprila ob 3. uri popoldne v Rim dospé. Vdeleženci se bodo vspremjali med Mariborom in Gorico, iz Koroškega tudi v Vidmu (Udine). Isti bodo vidno nosili posebne znamke. Vožnja tje je skupna in naravnost, preko Padove, Florence, nazaj pa posamezno, v 30. dnéh, z vsakim vlakom, tudi brzovlakom, z šestkratnim povoljnim prenehanjem, po enaki progí, ali pa preko Lorete. Stanovanje, vspered slavnosti itd. v Rimu, oskrbljeval bo posebni odbor, enako kažipota in tolmače. Med bivanjem v Rimu izhajal bo posebni list, ter prinašal Slovencev se tikajoče zanimivosti. Tudi knjižica „Slovensko-laški potovalni tolmač“ bo na razpolago. Vlak bo sestavljen iz I., II. in III. razreda voz, na željo tudi iz spalnih in salonskih voz, ki bodo brez premembe do Rima peljani. Vozne cene, okoli na pol znižane, bodo v kratkem naznanjene (od Ljubljane v Rim in nazaj okoli 25 gld. in više). Vozni listki naj se prej ko prej naročé, ali saj do 4. aprila, pri zgoraj imenovanemu. Isti oskrbljuje tudi stanovanje in daje vsakoršna pojasnila. Slovenci! ne zamudimo te lepe prilike in pokažimo v mnogobrojnem številu vernost in udanost našemu svetu Očetu, ter ob enem ogledamo prekrasno prestolico katolištva in lepe laške pokrajine.

Od Nove cerkve pri Celju. (K mečke misli o ljudski šoli.) Sree se človeku užali, ako premišlje žalostni položaj svoje slovenske domovine. Kamorkoli se ozremo, vidimo preštevilne in neznosne krivice, ktere mora slovensko ljudstvo trpeti. Čeravno že gre v nekterih stvaréh nekoliko na bolje, vendar v splošnem oziru smo še hudo „pritisnjeni na steno“. Tukaj bi rad samo nekaj omenil glede naših ljudskih šol. Zdravi človeški razum veleva, da šole bi morale biti tako uredjene, da bi se otroci prvič le v maternem jeziku podučevali, drugič pa se učili le takih predmetov, katerih znanost je človeku potrebna in koristna, kateri mu blažijo um in sree, ter mu pripomorejo k časní in večni sreči. Žal, da so tem pametnim načelom naše šole večinoma, zlasti ob jezikovnih mejah, nasprotne. Skorej polovico šolskega časa (po nekterih krajih več, po drugih manj) se morajo vbojí otroci učiti s trdo, nepotrebno nemščino, od ktere nimajo potem najmanjše koristi. K večjemu si zapomnijo kakih petdeset nemških besedi, da so potem, ko odrastejo, nekoliko bolj ošabni, misleč, da človek nekaj več velja, ako zna za silo „kuhel-tajč“. Slovincem je Bog dal za potrebo vsakdanjega kruha, da jim ni sile se po svetu klatiti, vzlasti pa ne pri Nemcih si kruha iskati, torej znanja nemščine ne potrebujejo. Da bi pa zavolj vojaščine ali pa zavolj peščice nemških uradnikov se morali nemško učiti, to pa seveda je neumnost, kar vsak moder človek mora priznati. Res se ni čuditi, da si otroci v celih osmih letih tako malo pridobijo za življenje potrebnih znanosti (v nekterih šolah se komaj za silo naučijo slovensko brati in pisati), ker se s podukom nemščine in še drugih nepotrebnih predmetov (kakor risanje in telovadba) toliko dragega časa potratí. Seveda, kjer so národní in krščansko misleči učitelji, so tudi častne izjeme. Gotovo ne rečem odveč, ako bi bila šola po katoliških načelih osnovana, da bi se po modri, praktični in krščanski metodi podučevalo, bi otroci v šestih letih veliko več vednosti si pridobili, kakor sedaj v osmih. Da bi se pa to doseglo, moralo bi se po vseh šolah samo le v maternem jeziku podučevati, kakor je to naravno pri drugih národih. Razven glavnih (obligatnih) učnih predmetov: čitanje, pisanje, računstvo in krščanski nauk, bi se morali tudi postranski (neobligatni), kakor umno gospodarstvo, oziroma gospodinjstvo, zemljepisje, kratka zgodovina in petje marljivo podučevati. Najbolj potrebno je, da si mladina pridobi temeljito znanje krščanskega nauka, a žal, da ravno ta najvažnejši predmet je sedaj v šoli skoraj na zadnjem mestu. Ker so sedanje šolske postave liberalci skovali, odločili so za veronauk komaj dve uri na teden. V tem pičlem času je nemogoče katehetu, naj bi se še toliko trudil, otroke v krščanskem nauku zadosti podučiti, ako ga v tem učitelj blagohotno ne podpira. Učitelj, kateri se vzajemno z duhovnikom trudi za krščansko odgojo otrok, je posebnega spoštovanja in ljubezni vreden, smem reči, da je za duhovnikom največji dobrotnik človeštva. Srečna je župnija, ktera ima vzglednega, krščanskega učitelja. On ne učí samo (suhoparno) zapovedane šolske predmete, marveč si tudi prizadeva, mladino k rednemu in npravnemu življenju napeljevati, ter jej sree z blaženimi nauki svete vere požlahnovati. Ako po taki fari potuješ, boš opazil, kako se šolarji lepo in dostojno obnašajo; nasprotno je pa v marsikterem kraju šolska mladina tako razposajena in surovega obnašanja, kakor bi same škrate iz pekla izpustil. Pri podučevanju mladine

najbolj velja pregovor: „Beseda miče, zgled pa vleče“. Šola bi ne smela biti samo učilnica, marveč tudi modra in praktična odgojevalnica mladine. Po mojih mislih je šola tako važnega pomena za narod, da bi moralo to vprašanje takorekoč prvo biti na dnevnem redu. Kakoršne bomo imeli šole, taka bode mladina in sploh ljudstvo. Ako dobimo versko-národne šole, smemo tudi upati boljše prihodnosti. Nasprotno pa, ako teh ne dosežemo, se nam je bati najhujše bodočnosti — ktere nas Bog obvari! Prosimo torej vse domoljube, naj bi se zedinili v tej prevažni stvari; le v složnem, krepkem in odločnem delovanju se dá kaj doseči. V tem resnem položaju, kakor se nahaja Slovenec, namreč v sredi najhujših nasprotnikov, je potrebno združenih moči in neustrašene pogumnosti, da ne propademo.

Iz spodnje Štajerske. (Raznoterosti.) Letos imamo hud mráz. Po hlevih je zmrznilo dokaj živine; pa tudi več ljudij je zmrznilo; sadnemu drevju je mráz dosti škodoval. — V Zrečah so dobili pošto. — Neki mož je šel žganja pijan na jelševo drevo klestit, žena je pa snope vezala. Mož se je začel z ženo prepirati in preklinjati, slednjič je pa sekiro po njej zagnal iz drevesa; pa žene ni zadel, ampak le sam je omahnil in padel z drevesa ter se do smrti pobil. Bil je vedno žganjar, kvantač in preklinjevalec. Kakoršno življenje, taka smrt. — Neka žena, mati deseterih otrok, se je z nožem v trebuh zabolila in umrla. Ni bila prav pri pameti. Znorela pa je zavolj sina, kterege so k vojakom vzeli, in je tam nekega fanta z nožem hudo ranil ter za to eno leto pokore v ječi dobil. Žena je sama pravila, da svojih otrok nikoli ni tepla in da se tega kesá. Res so vsi razuzdani, se klatijo po krémah, preklinjajo in se pretepajo. Stariši, ki svojih otrok prav ne izredijo, morajo na starost zavolj njih solze pretakati.

Iz Dunaja. (Akademično društvo „Slovenija“ na Dunaju) je priredilo 6. svečana koncert s plesom v Ronacherjevih prostorih. To slavnost omenjenega društva smemo imenovati naj-sijajnejo, kar jih je društvo kedaj priredilo. Moralno vspelo je društvo ta dan divno, in kdor ni bil navzoč sam, ne more skoraj verjeti, da more naša akademična mladina prirediti kaj tako sijajnega v daljni tujini. Da se je pa vse tako sijajno obneslo, je to v prvi vrsti zasluga slavnostnega odseka, kteremu na čelu bil je predsednik društva. Kakor so se predstavljale posamezne točke koncerta neprecenljivo, tako sijajni in živahni bil je ples. Prvo kadriljo plesalo je 96 parov, drugo 84, tretjo 58. Plesalo se je tudi kolo in beseda. Zastopane bile so pri slavnosti vse narodnosti slovenske po najodličnejih stanovih. Prisotni so bili mej drugimi gg. Dr. Rieger, general Stratimirovič, dvor. svet. Meznik, German, dvor. tajnik Zavadil, prim. dr. Drozda, višji gozdn. svet. Šindler, stavb. svet. Rybač, gg. državni poslanci: Globočnik, Ferjančič, Nabergoj, Spinčič, Bianchini; izmed starejših na Dunaji biva-jočih Slovencev gg. ravnatelj Navratil, župnik nem. vit. reda Jančar, prof. Pajk, prof. Stritar, dvorni kaplan dr. Sedej, dr. Murko, dr. Homan, dr. Majaron, dr. Defranceschi. Dalje obitelji: Tomšič, Frencl, Srpek, Meissel, Petrak i. t. d. Prisotnih bilo je 12 bolgarskih častnikov, 21 domačih. Zastopana so bila vsa akademična društva slovanska: „Zvonimir“, „Zora“, „Akad. spolek“, „Tatran“, „Sič“, „Bukovina“ itd. J.

Iz Dunaja. (Društvo krščanskih delavcev) je imelo nedavno zborovanje, pri katerem so se čuli prav lepi in jedrnatí govori. Tako je znani dr. Lueger med drugim to-le rekel: „Odkar so se tudi nekteri delavci poprijeli krščansko-socialne stranke, pripelo je sovraštvo judovskih liberalcev in socijalnih demokratov zoper nas do vrhunca, skoraj do besnosti. Vi pa bodite stanoviti in pošteni, posebno v oskrbovanju društvenih denarjev, kajti vaša skrb mora biti, da vaše društvo provcita in se krepí. V društvu sme vsak svojo misel povedati, toda zunaj pred svetom morate složni in edini biti. Zmirjali vas bodo z „mračnjaki“, pa ne zmeniti se za to, kajti pravi mračnjaki so tisti, ki proti ljudstvu niso odkriti, drugim oznanjujejo vodo, sami pa vino pijejo. Zmirjali vas bodo, da ste „cerkvene miši“, pa ne zmenite se za to; moliti in delati je krščanska dolžnost; še bolj, da se potikate po cerkvah, kakor po žganjarjih. Zmirjali vas bodo s „farskimi hlapci“, pa še bolj, da ste „farski hlapci“, kakor „judovski hlapci“. Mi vemo, da se delavskim stanovom slabo godi, in da jim pomagamo, to je naš program. Le složni bodimo, nič se ne prekarjajmo med seboj. Mi ne pravimo, da bi morali duhovniki vse komandirati tudi v posvetnih rečéh in da bi drugi ljudje nič ne smeli vmes govoriti. Tudi nočemo, da bi grofi vladali; ampak ljudstvo naj vlada. Pa vse naše zbornice niso dosti vredne, ker se le redko pravi poslanci izvolijo, pa tudi volilna pravica je redko kedaj pravično razdeljena. Bolje bi bilo tako, kakor je v Švici, kjer o večih predlogih ljudstvo samo glasuje. Ko bi mi v Avstriji tako pravico

imeli, potem bi podunavska družba ne bila dobila 5 milijonov, in Lloyd bi ne bil dobil 45 milijonov, in zlata veljava bi ne bila upeljana. Velike reči mora ljudstvo samo razsoditi, kajti učenjaki so navadno svojeglavni in odvisni od mogotcev tega sveta." Izvrstno sta govorila tudi dr. Scheicher in Axmann. Dunajski krščanski delavci izdajajo tudi svoj list, ki se imenuje „Gerechtigkeit“ in velja za celo leto samo 1 gld. Ker ima mnogo poučnega berila v sebi, priporočam ga tistim slovenskim delavcem, ki nemško znajo.

Politični pregled.

Državni zbor nadaljuje razgovor o proračunu. Vihar se je naredil v zbornici, ko se je zvedelo, da hoče Stremayr pri najvišem sodišču izbaciti druge jezike in upeljati nemški uradni jezik. Do zdaj so bile pri tem sodišču češke, poljske in laške obravnave, ako je bila tožba že pri prvi sodnji v enem teh jezikov pisana. Zdaj je pa predsednik tega sodišča ukazal, da se mora vse na nemško prestaviti, prej da stvar pri najvišem sodišču v razsodbo pride. Ko bi to obveljalo, potem bi pri najvišem sodišču ne potrebovali več čeških, poljskih, italijanskih, slovenskih itd. sodnikov, temveč le nekaj prestavljavcev, boljše službe bi pa Nemcem prihranjene ostale. Ta ukaz je hudo razburil mladočeške poslance, da so močno zaropotali v zbornici. Nevoljni so pa tudi Poljaki. Zato se je vlada že nekako umikati začela in pravi, da ostane vse pri starem. Bomo videli. — Mladočeh dr. Herold je nedavno govoril in rekel, da Mladočehi ne morejo z graščaki in Staročehi vzajemno postopati, ker poslednji dvoji nočejo vladi nasprotovati. Njemu bi se lahko odgovorilo, da je tudi drugim težko, vzajemno delati z Mladočehi, ker tisti nasprotujejo verski šoli ter uganjajo rusoljubno politiko; s prvo lastnostjo odganjajo od sebe konservativce, z drugo pa Poljake.

Kako se je praznovala 50 letnica škofovanja sv. Očeta Leona XIII., o tem poročamo za kratko med novicami. — Gladstone je predložil angleški zbornici postavo „Homerule“, ki ima Ireem dati svobodo in samoupravo. V prvem branju se je postava že sprejela. Bati se je pa, da bo gosposka zbornica ovire delala. Zeleti je, da bi se postava sprejela. Ko bi se dolgo tlačenim Ireem dušek dal, ta dobri zgled bi se morda tudi drugodi posnemal, kjer so še zatirani národi. — Bolgarski knez Ferdinand se je zaročil z burbonsko princezino Marijo Luizo. — Sovraštvo med Bizmarkom in nemškim cesarjem je čedalje hujše. Bizmark bojda dela na to, da bi vrgel novo vojaško postavo, ker misli, da bo moral potem odstopiti državni kancelar Kaprivi. Cesar imenuje Bizmarka „veleizdajalca“; nemško ljudstvo pa je bolj na strani Bizmarka. Za druge národe je le sreča, da Nemei niso edini.

Gospodarske stvari.

Oddaja umetnih gnojil za travnike po c. kr. kmetijski družbi kranjski. Kdor podrobno pozna zgodovino delovanja te družbe v zadnjem desetletju, čuditi se mora, koliko je napredovala, a še bolj se mora čuditi, koliko so napredovali vsled njenega prizadevanja naši kmetovalci. Pred desetimi leti si niti upali nismo pisati v „Kmetovalcu“ o umetnih gnojilih, ker smo vedeli, da moramo poprej naše kmetovalce počasi privedi do spoznanja o potrebi umetnih gnojil. Danes je vse drugače. Kmetovalci so se pričeli sami uže brigati za umetna gnojila, in družbi prihajajo od dné do dné vprašanja po njih. Ker pa ni nikjer toliko goljufije kot pri trgovini z gnojili in ker je zlasti majhne množine gnojil, kolikersne potrebujejo naši kmetovalci, mogoče dobiti le po združni naročitvi, zato je c. kr. kmetijska družba kranjska ukrenila letos pričeti z oddajo umetnih gnojil, in sicer za začetek le za travnike, senožeti, košenice itd.

V štev. 21., 22., 23. in 24. lanskega letnika „Kmetovalca“ smo pričeli izvrstno razpravo našega rojaka docenta dr. Kramerja o pomenu in uporabi umetnih gnojil, na katero danes vnovič opozarjamo častite naše čitatelje.

Kot gnojila za travnike je družba naročila in bode oddajala letos „zmleto Tomazovo žlindro“ in „stasfurtski kajnit“.

Tomazova žlindra je gnojilo, ki daje rastlinam prepotrebno fosforovo kislino in po vrhu še apno. Tomazova žlindra ima v sebi 18 do 20 % fosforove kisline.

Kajnit je kalijevo gnojilo, ki je preimenitno ter daje rastlinam tisto, kar one deloma dobe, če se gnoji s pepelom. Kajnit ima v sebi 23 do 25 % žveplenokislega kalija.

Najboljša za gnojenje travnikov je zmes teh dveh gnojil, a opozarjamo, da še ni gotovo, če bode družba oddajala uže letos kajnit, ker je kajnit po-

stranski pridelek salin in ker je v Avstriji sol monopolski predmet kakor tobak, zato moramo poprej imeti v ta namen c. kr. finančnega ministerstva dovoljenje, za katero se trudimo uže mesec dni.

Ker pa objave o oddaji umetnih gnojil nismo mogli več odlašati, ukrenili smo tako, da bomo vender naročila vzprejemali ter jih seveda tudi izvršili, če nam bode mogoče, drugače pa priporočamo delati poskuse le s Tomazovo žlindro, katero bomo gotovo imeli.

Kdor rabi za gnojenje travnikov samo Tomazovo žlindro, naj je porabi: za hektar 400 $\frac{1}{2}$ ali za oralo 225 $\frac{1}{2}$ ali pa na 1 mernik posetve 40 $\frac{1}{2}$.

Kdor pa hoče gnojiti z zmesjo od Tomazove žlindre in kajnita, ta naj pa porabi: na 1 hektar 400 $\frac{1}{2}$ Tomazove žlindre in 600 $\frac{1}{2}$ kajnita, ali na 1 oralo 225 $\frac{1}{2}$ Tomazove žlindre in 350 $\frac{1}{2}$ kajnita, ali na 1 mernik posetve 40 $\frac{1}{2}$ Tomazove žlindre in 60 $\frac{1}{2}$ kajnita.

Prav nujno priporočamo, naj vsak poskusi z zmesjo, a še enkrat omenjamo, če ne bomo imeli kajnita, poslali bomo vsakemu le žlindre, ki je tudi sama ob sebi izvrstna.

Travniku se pa s temi gnojili gnoji na ta način, da se travnik pomladi dobro prebrana, potem gnojilo potrese in zopet zavleče. Nasledek takega gnojenja bode, da prirastejo zlahtne trave in detelje bolj obilo, razni pleveli, zlasti pa preslica in mah, pa izginejo. Ako se gnoji z zmesjo od kajnita in žlindre, naj se poprej oboje zmeša, a ne več nego 24 ur poprej, ker se drugače zmes sprime in strdi. Ker je Tomazova žlindra zelo fino zmleta in jo je torej sitno raztresati, zlasti ob vetru, zato jo priporočajo malo pred porabo poskropiti ter dobro premešati, ker se taka laže trosi.

Končno še nekaj. Vsa ta gnojitev bode pri nas prvi poskus, zato pa priporočamo vsem tistim, ki še dvomijo o uspehu, oziroma o tem, da je vredno tako gnojiti, naj določijo za poskus eno parcelo ter jo razdele v dva kolikor mogoče enaka dela. En del naj po gori popisanim načinu pogneje, drugega pa ne. Jeseni bodo videli, ali je večji pridelek poplačal trud in trošek za umetno gnojilo. Tudi še omenjamo, da ni nikakor potrebno držati se natančno gorenjih števil. Če se vzame malo manj, bo uspeh manjši, če več, bo pa boljši.

Družba bo oddajala ta gnojila le v vrečah po 100 $\frac{1}{2}$, in sicer bode stalo 100 $\frac{1}{2}$ zmlete Tomazove žlindre 4 gld., 100 $\frac{1}{2}$ kajnita pa okoli 3 gld. 20 kr. Naročivam, ki jih uže sedaj vzprejemamo, je dati nekaj are.

„Kmetovalec.“

Novičar.

Na Koroškem. Odbor katoliško-političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem je na mogostransko željo sklenil, prvotno na 12. mal. travna (aprila) oglašeni letni občini zbor in z njim zvezano večerno slavnost v proslavo jubileja svetega Očeta Leona XIII. predstaviti na prvo sredo po Velikinoči, to je na dan 5. malega travna. Pri slavnosti sodelovalo bode iz posebne prijaznosti slavno pevsko društvo „Lira“ iz Kamnika, ki razpolaga čez izvrstne pevske moči. Spored zboru in slavnosti oznanimo pravočasno. Pričakujemo, da se bode ta dan sešlo v Celovcu mnogo Slovencev in Slovenk iz vseh pokrajin slovenskega dela koroške dežele. Na veselo svidenje! — Po vseh farnih cerkvah na Koroškem se je slovesno obhajal jubilej sv. Očeta Leona XIII. Najlepši seveda v stolni cerkvi v Celovcu. Slavnostno pridigo so govorili mil. g. knezoškof sami. Zvečer dné 19. svečana je bila slavnostna predstava katoliških društev v hiši katoliških pomočnikov. Govorila sta mil. gosp. knezoškof in č. g. dekan Bittner. — V Kleinmayrovi bukvarni v Celovcu se dobivajo prav lepe, velike podobe sv. Očeta Leona XIII., ktere je izdelala bukvarna G. Freytag in Berndt na Dunaju. Cena 1 gld. 20 kr. Pravi stori, kdor si to sliko omisli za spomin na slavnega papeža Leona XIII. — V vroč lug je padel in se do smrti opekel neki delavec v milarnici na starem trgu v Celovcu. — Pri Šmarjeti nad Velikovecem je mlatinica zmečkala 3letnega otroka. — Vojaški novinci se bodo nabirali: v Celovcu za mesto 1. sušca, za okolico 2., 3. in 4. sušca; v Borovljah 6. sušca; v Velikovecu 16., 17. in 18. sušca; v Žel. Kaplji 20. sušca; v Pliberku 21. in 22. sušca; v Št. Pavlu 23. in 24. sušca; v Beljaku 4.—8. mal. travna; v Št. Mohorju 13. mal. travna. — Posojilnica v Št. Janžu je imela lani 35.346 gld. prometa. — Na senskem trgu v Celovcu se je neka 50letna ženska na tla zgrudila in pri tej neki umrla. — V Prevaljah je utonil cestar Fr. Hafner. — Za notarja v Dobrolo ves pride dr. Jožef Haas. — Razpisane so učiteljske službe na Suhi, v Libučah, v Šmibelu in v Možici.

Na Kranjskem. V tovarni na Jesenicah je koló usmrtilo kovača Kralja. — Svojo mater je umoril nek hudobni sin v Todražu pri Loki. — „Krojni uzorci“ se imenuje nova knjiga, ki jo je spisal marljivi strokovni pisatelj M. Kunc v Ljub-

ljani. Knjižica, ki ima 30 podob, se toplo priporoča krojačem. — Za hripo bolehalo v Ljubljani. — Vodovod dobijo v Cirknici. — Ljubljana je bila na predvečer papeževga jubileja razsvitljena. — Kranjski deželni odbor želi ustanoviti deželno hiralnico, ako bi kranjska hranilnica kaj pomagala. — Pri Šmariju pod Ljubljano, kjer delajo predor za železnico, je skala ubila nekega delavca. — Posojilnica v Logatecu je lani imela 128.006 gld. prometa. —

Na Štajerskem. Okoli Maribora je ljudstvo kakor znorelo in vse se hoče preseliti v Ameriko. Brezvestni agenti obetajo ljudem zlate gradove, in ljudstvo vse verjame. Pred nekaterimi leti so okoli Trsta veliko ljudij preslepili, da so šli v Brazilijo. Pa tam jim je šlo tako slabo, da so bili veseli, da jih je pustila naša vlada nazaj prepeljati. — Bralno društvo so ustanovili v Sevnici. — Deželnega živinozdravnika dobijo v Kozje. — V Vidmu ob Savi hočejo zidati novo cerkev. — Pri volitvi za Celjski okrajni zastop so zmagali Slovenci. Živio! — V tovarni v Št. Lorencu je veliki brus glavo strl delavcu Murku. — V Skalah pri Slov. Gradcu so se v rudniku spet plini vžgali in zadušili 17 rudarjev; 6 je hudo ranjenih, 7 pa poškodovanih.

Na Primorskem. V Mirnem pri Gorici so neki suroveži hoteli motiti veselico katoliškega društva in se ustavili celó orožnikom. Stvar se zdaj preiskuje. — V Trstu se množijo slovenski napisi. Tako je prav!

Po drugih deželah. Papežev jubilej se je v Rimu slovesno obhajal. Došlo je do 20.000 romarjev. Mesto je bilo razsvitljeno. Sv. Oče so romarje sprejeli in blagoslovili. Bilo je veliko navdušenje med ljudstvom. Zdravje sv. Očeta je čvrsto ukljub visoki starosti. — Naš cesar Franc Jožef so sv. Očetu papežu za jubilej podarili lepo kaseto in 100.000 frankov v denarjih (nad 40.000 gld.) — Iz vseh večih mest Avstrije se poroča, kako slovesno se je obhajala 50 letnica papeževga škofovanja. — Nadvojvodinja Marija Valerija, hči cesarjeva, je srečno porodila princa. — Dne 18. svečana je bilo ravno 40 let, kar je neki najeti Madjar hotel zaklati našega cesarja. Kakor znano, sta takrat hitro dva moža na pomoč prihitela, da sta cesarja rešila, zlodejca pa na tla vrgla, da je bil potem obešen. — V Doveru (Amerika) je pogorela norišnica. 44 norcev je zgorelo. — Hud vihar je prestal angleški parnik „Pomeranian“. 12 mornarjev je utonilo. — 70letni rojstni dan je nedavno praznoval grof Hohenwart, voditelj konservativne stranke. Čestitali so mu od vseh stranij. — V Zagrebu so umrli škof Franc Gašparič. — V Beregu na Ogerskem so imeli na pustni pondeljek ples. V kleti se je pa petrolej užgal, in kmalu je bila vsa hiša v ognju in dimu, da ljudje niso videli kam bežati. 17 jih je zgorelo, mnogo je ranjenih. — V rudniku pri Mureciji na Španjskem je plin zadušil 25 rudarjev. — Prvi katoliški shod na Ogerskem je bil te dni v Oedenburgu. Došlo je do 2000 poslušalcev. — V Spljetu (Dalmacija) bodo v spomin papeževga jubileja zidali novo stolno cerkev.

Književnost.

Matica Slovenska leta 1892.

Književno društvo „Matica Slovenska“ v Ljubljani razposlalo je svojim društvenikom knjige za l. 1892. Vsak ud dobi za letni donesek 2 gld. tri lepe knjige in sicer:

1. H. Sienkiewicz: „Z ognjem in mečem“. Povest iz davnih let. Iz poljščine preložil M. M. Ilustroval V. Oliba. Del I. in II. Natisnil F. Šimáček v Pragi. Str. 233 v Fol. — To je prelepa knjiga, kakoršne Slovenci doslej nismo imeli in za katero moramo biti slavni „Matici“ res hvaležni. Delo je preloženo, kakor omenjeno, iz poljščine. Papir, tisk in zunanja uprava, vse je zelo lično. Knjigo lepša tudi mnogo lepih slik češkega umetnika Olibe. Letos izide III. in IV. del.

2. „Slovenska zemlja.“ Opis slovenskih pokrajin v prirodnoznanstvem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem obziru. I. del. „Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska.“ Spisal S. Rutar, c. kr. gimn. prof. Natisnila R. Miliceva tiskarna. Str. 116 v 8°. — Jako imenitne in važne naloge poprijela se je s to knjigo „Matica“. Hoče namreč sčasoma izdati popis vseh slovenskih pokrajin. V tem I. zvezku tega obširnega dela nam opisuje vrli strokovnjak g. prof. S. Rutar Goriško in Gradiščansko in sicer nam podaje v tem zvezku prirodnoznanstvi in politični opis dežele, dalje slika gmotni napredek in duševno izobraženost prebivalstva. V knjigi je 22 mičnih podob.

3. „Letopis“ Matice Slovenske za leto 1892. Uredil A. Bartel. Natisnila Národna tiskarna. Str. 304 v vel. 8°. — Obsega 7 učenih razprav od znanih slovenskih učenjakov, gg. dr. Štrekelj, dr. Murko, Steklasa, Navratil, Koblar, S. Šubic in dr. Oblak, bibliografijo slovensko od 1. prosinca 1891. l. do 1. prosinca 1892. l. od F. Tomiča in Maticin letopis od tajnika E. Laha.

Udov je štela Matica v minulem letu 2200, za 43 več kakor l. 1891. Udi se tako-le razdelé na posamezne škofije: Ljubljanska 1065 (za 46 več, kakor l. 1891.); Lavantinska 493 (za 13 manj); Goriška 199 (za 9 več); Tržaško-koperska 124 (za 19 manj); Krška 122 (za 25 več); Sekovska 41 (za 6 manj); razne druge 156 (za 1 več). Od teh 2200 udov je 7 častnih, 292 ustanovnih, 1901 letnih. — Prav lepo je napredovalo število Matičarjev v naši Krški škofiji in v Ljubljanski. A padlo je precej močno v Lavantinski (!) in v Tržaško-Koperski. Odkod in zakaj to? Če primerjamo število Matičarjev ogromnemu številu udov družbe sv. Mohorja, zdi se nam le-tó mnogo, mnogo premajhno! Gledé na važni in blagi namen Slovenske Matice, bi morali Slovenci obilneje pristopati k temu društvu, da bi moglo tem uspešneje delovati v našega národa prid in blagor!

Sklep računa za 27. društveno leto od 1. prosinca do 31. grudnia 1891. leta kaže dohodkov 12.023 gld. 9½ kr. v gotovini in 11.224 gld. v obligacijah, stroškov 6371 gld. 42½ kr. Premoženja je imela koncem l. 1891. vkup 55.719 gld. 41½ kr., za 1895 gld. 20 kr. več kakor 1890. l.

Matici Slovenski želimo prav povoljnega in krepkega napredka v korist in čast milemu našemu národu!

„Drobtinice“ XXVI. letnik. Uredil dr. Fr. Lampe. Založila katoliška družba za Kranjsko. V Ljubljani, 1892. Tisek kat. tiskarne. Str. 192 v 8°.

Komu izmed starejših Slovencev niso znane Slomšekove „Drobtinice“, po katerih je ta slavni škof budil, učil in zabaval svoje rojake. Izišlo je 20 letnikov te znamenite knjige do l. 1865. Potem pa dolgo let ni bilo „Drobtinic“ na svetlo, dokler jih ni začel znova izdajati veleučeni gosp. dr. Lampe, ki je uredil sedaj že šest letnikov. 26. letnik obsega v nabožnem delu zelo poučljivi spis „Duh sv. Frančiška Saleskega“; nadaljuje se životopis Fr. Ks. Kramerja. Prav posebno pa nam ugaja „beseda o prvem slovenskem katoliškem shodu“, ktero je spisal g. urednik. Potem sledi spis „Sv. suknja Jezusova v Treviru na Nemškem“ in več pesnij. — To lepo in prekoristno knjigo, kateri je dodana tudi podoba sv. Antona, prav priporočamo vsem Slovincem! Vzemite in berite! — Dobi se za 90 kr. v katoliški bukvarni v Ljubljani. Dobiti je tudi še 21. do 25. letnik po 60 kr.

„Pobožni učence“ — „Pobožna učenka“ je ime novi molitveni knjižici, ktero je spisal in izdal č. g. Karol Čigon, vikarij v Temnici (P. Kostanjevica) na Goriškem. Pisana je za vsaki spol posebej in namenjena za otroke ljudske šole. Obsega razun navadnih molitvic tudi pouk za I. sv. obhajilo in premišljevanje štirih poslednjih reči: smrti, sodbe, pekla, nebes. — Dobiva se pri imenovanem gospodu po prav nizki ceni: v usnje z zlato obrezo in pozlačena le: 55 kr., v usnje z marmorovo obrezo in križcem 43 kr. Poština kaj malega. Priporočá se velečastiti duhovščini in gg. učiteljem v blagovoljno podporo, oziroma razširjanje.

Vabilo.

Hranilnica in posojilnica v Šmihelu nad Pliberkom bode imela svoj letni občni zbor v četrtek dné 9. sušca 1893 ob 2. uri popoldne v pisarni zadruga, pri g. Šercarju v Šmihelu s sledečim sporedom: 1. Pregledovanje računa za leto 1892. 2. Razgovor o porabi čistega dobička. 3. Razni naveti. Uljudno vabi častite ude da se mnogobrojno udeležé.

Opomba. Ako bi pri prvem občnem zboru ne došlo zadostno število udov, je drugi občni zbor ob 4. uri istega dné, pri katerem se brezpogojno sklepa.

Loterijske srečke od 18. svečana.

Line 87 47 76 46 15
Trst 64 25 79 3 70

Tržne cene v Celovcu.

Ime blaga	na birne		na hektolitru	
	gld.	kr.	gld.	kr.
pšenica	5	20	6	50
rž	4	40	5	50
ječmen	—	—	—	—
oves	2	25	2	85
hejda	4	50	5	60
turšica (sirk)	3	40	4	30
pšeno	7	—	8	75
fižol	—	—	—	—
repica (krompir)	1	50	2	40
deteljno seme	—	—	—	—
grah	6	—	7	50

Sladko seno je po 2 gld. 60 kr. do 3 gld. — kr., kisló 1 gld. 50 kr. do 2 gld. 20 kr., slama po 1 gld. 80 kr. meterski cent (100 kil). Frišen speh je po 64 do 66 kr. kila, maslo in puter po 95 do 105 kr. — Pitane vole plačujejo mesarji po 33 do 35 gld. stari cent.

Lepa kmetija

se prodá iz proste roke pri Lipi nad Vrbo, v Šmešvavčah pri Rožeku. Ima 32 birnov posetve, 4 orale travnika, 19 oralov zaraščenega gozda, velik sadni vrt, vse na ravnem blizo hiše, novo zidan, velban hlev za 16 repov živine. Poljski pridelki se lahko in dobro prodajo. Cena 6300 gld. Dá se tudi v najem (štant) na več let. Več pove lastnik Filip Tepan v Šmešvavčah, pošta Vrba (Velden).

Služba organista

pri farni cerkvi sv. Martina v Borovljah se takoj oddá. Cerkvni pevci so izvrstni. Prevzame se tudi lahko služba cerkovnika. Prosilci naj se osebno pri cerkvenem predstojništvu oglašijo.

Med (strd),

izvrsten pitance, se dobi pri meni v plehastih škatljah po 5 kil franko 3 gld. 60 kr. proti poštnemu povzetju. V škaših po 20 in 40 kil ga računam po 58 kr. kilo. Nadalje priporočam svoj natorni brinjevec po 1 gld. 20 kr. liter; dobro, staro slivovko po 1 gld. liter; ter dobra isterška vina, belo po 18, 20 in 22, črno po 18 kr. liter; staro hrvaško vino po 22 in 24 kr. liter v sodih po 56 litrov in več. Za pošteno in pristno blago se jamči

ILEN JEGLIČ,

trgovec in čebelar v Selu, pošta Lesce na Gorenjskem.

Naznanilo.

Pri farovžu, cerkvi in gospodarskih poslopih v Šent-Juriju na Strmcu se ponudbenim potem oddajajo zidarska, tesarska, mizarska in ključarska dela. Oni, ki želé ta dela prevzeti, blagovolijo naj svoje ponudbe doposláti do 10. sušca t. l. stavbenemu odboru, pri katerem je tudi stroškovni proračun (Kostenvoranschlag) na ogled.

Stavbeni odbor.

Valent. Matheuschitz, načelnik.

Peter Markovič,

slikar v Rožeku na Koroškem,

priporočá se častitemu občinstvu za vsakovrstna slikarska in modelirska dela; posebno se priporočá visokočastitej duhovščini za cerkvna slikarska dela. Izdeluje tudi po fotografijah fine portrete in doprsne podobe iz malca. Ždaj ima v delu slavna škofa Slomška in Strossmayerja.

Učenca,

kteri je z dobrim vspehom dovršil ljudsko šolo, sprejme slikarski mojster Ivan Graber v Štebnu, pošta Malestig.

Svojim slovenskim rojakom na spodnjem Koroškem, ki zahajajo v Celovec, priporočam svojo

gostilno „pri KRONI“

na Velikovski cesti v Celovcu. Za dobro jed in pijačo je zmirom skrbjeno. Pri meni se tudi lahko spreže in dober kup prenočuje. S spoštovanjem

Janez Otič, gostilničar.

Učenca,

kteri je z dobrim vspehom dovršil ljudsko šolo, sprejme takoj v pouk mizarski mojster Alojzij Kobe v Metliki na Dolenjskem.

Službo organista in cerkovnika

išče izurjen organist in pevovodja, samec, 29 let star. Ponudbe na uredništvo „Mira“.

Red za točenje (Schank-Ordnung)

za županstva na Koroškem,

natisnjen v obeh deželnih jezikih (nemško-slovenski) in na željo nekterih občinskih zastopov založen, dobiva se (po 10 kr. iztis) v tiskarni družbe sv. Mohorja v Celovcu.

Izvrstno reže Ph. Mayfarthova reporeznica.

Nadalje se priporočajo stroji za robkanje turšice, mlini za trojano moko in mečkalnice, posebni mlini za trojano turšico, ki služi konjem v hrano, mečkalnice za krompir, žitne čistilnice,

slamozreznice

ročne, ali na gepelj ali pa na par, mlin za oljne tropine, mrvo-parec itd.

PH. MAYFARTH in dr., tovarna za stroje.

Dunaj II/1, Taborstrasse 76.

Natorna vina

rudeča in bela.

Tirolec, rudeč po 16 do 18 kr. siciljanec, črn, (najboljše lasko vino) po 20 kr., bela vina po 24 do 26 kr. liter. Za pristnost in trpežnost se jamči. Pošilja se v sodih.

Zaloga moko

iz I. Budimpeštanskega parnega mlina, vreče po 85 kil po izvornih cenah.

Priporočam tudi svoje drugo tržaško blago in žgane pijače po nizkih cenah.

Kramarjem se daje še ceneje.

S spoštovanjem

Amand Prosen,

v Celovcu, kosarske ulice št. 24.

Oves „Willkomm“.

Te vrste oves se je v planinskih deželah izkazal kot najzgodnejši, najrodovitnejši in najtežji, zraste do višočine 5 do 6 čevljev, ima močno in dobro slamo za krmo ter se ne vleže. Ta oves se mora redko sejati, zato zadostuje 50 kil za eno oralo posetve. Kila stane 25 kr., kdor vzame vsaj 50 kil, dobi kilo po 20 kr., 100 kil po 18 kr. Dokler je kaj zaloge, pošilja vrečice (žakeljčke) po 5 kil za 1 gld. 80 kr. franko na predplačilo ali pa na poštno povzetje

Benedikt Hertl

na graščini Golič pri Konjicah na Štajerskem.

C. kr. prodaja smodnika

v Dravogradu (Unterdrauburg).

Udano podpisani priporočá svoj izvrstni cesarski smodnik (purbelj) za

možnarje pa tudi za raznesilne patrone,

ki se rabijo pri kamnolomih, kakor tudi

smodnik za lov (jago.)

Kupcem ni treba posebnih izkaznih listkov (Bezugschein). Ob enem priporočam svojo zalogo tržaškega in oblačilnega blaga ter železnine, kakor tudi storjeno obleko vsake velikosti in dober kup. Z odličnim spoštovanjem

Konrad Lorber.

SCHUTZ - MARKE.

Kdor hoče uživati dobrote edino pristne, ne na pol sežgane in slabo okusne

Kneippove sladne kave,

naj kupuje le rudeče, štiri-voglate zavoje od Oelzovih bratov, ki nosijo kot varnostno marko sliko s ponvo. Mešana z

Ölzovo kavo,

ki je najboljša in najcenejša kavina primes, daje kavo, ki bobovo breztečno kavo daleč prekosi, ki je zdrava, dober kup in tečna.

Bratje Ölz v Bregencu,

v Avstro-Ogerski državi edina od častitega gospoda župnika Kneippa priporočena tovarna za sladno kavo.

Dobi se v vseh boljših prodajalnicah za tržaško blago.

Glas iz občinstva.

Kdor hoče dobro in po ceni tržaško blago, moko, špirit, sol, rženo žganje, milo (žajfo) in petrolej, naj gre v prodajalnico

Ferd. Mussi-ja,

„pri zlatem vencu“ na starem trgu št. 19 v Celovcu,

ki je vsega priporočila vredna. Vsak se lahko sam prepriča, da se mu bo vselej z dobrim in frišnim blagom postreglo.